

מכתבים

(המשך מעמוד 3)

כשהזכרתם בכתבה על הכינרת, שבזמנו ישב שבת נפתלי באיזור, נרלקה אצלי נורה אדומה: אחר מארבעת בניו של נפתלי בן יעקב נקרא גוני. האם ייתכן כי אוס'ג'וני, שמה הקודם, הערבי, של דגניה שלגדות הכינרת, לקוח מגוני זה?

רחמים נסים, טבריה

● הניחוש של הקורא נסים הוא נחוש אינטליגנטי. אך קדמו לו בניחוש כמה וכמה חוקרים.

אדם עם טעם

על נוח מוזס המנוח (העולם הזה 9.10)

הרשו לי לשלוח לכם תצלום מן האלבום הפרטי שלי. תצלום שיש עימו סיפור. לפני הרבה שנים, דומני שזה היה ב-1962, הייתי בתפקיד זוטר מאוד כפמליית הנשיא השני של מדינת

כידוע, בגימטריא, ומה זה 17 בגימטריא לא: חני פירסט, גבעתיים טוב?

כמו דג במים

על דגת הכינרת (העולם הזה 16.10)
ממש נעשה לי תיאבון מהרעיון לאכול איזו חתיכת היפופוטם. אבל מה לעשות וכתור שכנה לכינרת 1985 אין לי ברירה אלא להסתפק בדגיה בלבד.
ובסוגיה זו, אפשר ללמוד כמה דברים. הסיומת הזאת, נון, שניתנה לשמות הדגים בכינרת (שפמ" נון, לבנון) מקורה, למרבה הפלא, אינו בעברית, אלא בארמית, ששם נון פירושו דג.
ואשר לאמנון, הוא גם ידוע בשמו הערבי מושט, שפירושו מסרק, על שם הסנפיר דמוי שיני המסרק הנמשך לאורך גבו.
יובי הר"ם, ראש פינה

נהנית מהכתבה על הדגים הכשרים והלא-כשרים, הציפורים השולות והנחש הצולל. אבל

מוזס (עונד פסיון) רוקד בקונגו, 1962*
"ענקלה, כבר טעמת משהו?"

האם ידעתם כיצד דגו בימים קדומים דגים בכינרת?
את זה עשו בעזרת בליע (חורו עם קליע). זה היה מעין פתיון מאבן בגודל כינוני, בה ניקב חור ודרכו השחילו חוט. משבלע הרג את הבליע, החוט נמתח, האבן נתקעה בגרונו — הופה! יחיאל כספי, תל-אביב

מאגדות

העיתונות העברית

זה היה בימים בהם העיתונות העברית חיתה עדיין בעידן אחר - ללא צבע, ללא מוספי שבת, ללא כתבות-תחקיר, ללא תצ"ל לומים חושפניים. השנה היתה 1960 וכך דיווח העולם הזה במדור עיתונות, בגליון שהופיע השבוע לפני 25 שנה:
הטלפון צילצל במשרד קולנוע הדר בגיבעתיים. אחד מעובדיהקוין הרים את השפופרת. מהעבר השני נקע קולו של האחראי למחלקת המורעות של הארץ. הוא ביקש לדעת איזה סרט יוצג בקולנוע הדר, כדי להכניס את השם למרדעה בגליון יום השישי הקרוב.
פועל הנקיון לא ידע ששמו של הסרט שיוצג החל ממוציא-שבת הוא המאבק ה" גדול. לכן הוא אמר לאיש הארץ: "גא להת" קשר יותר מאוחר!"
ביום השישי הופיעה בהארץ מודעה מאי רת'ענינים: קולנוע הדר בגבעתיים מציג: נא לחתקשר יותר מאוחר!

ישראל, יצחק בן-צבי, בביקור ממלכתי בקונגו ברזאויל. בין הגילויים אל הנשיא במסע זה היו גם עורכייעיתונות מן הארץ וביניהם נוח מוזס, מדיעות אחרונות.
הוא היה ממש אדם נפלא. אני זוכר כיצד רגע אחד הוא רקד עם אשת הנשיא (ואו צילמתי אותו) ובמישנורו איתר אותי באחת הפינות — אותי, זוטר שבזוטרים — ושאל אותי כראגה אמיתית: "ענקלה, כבר טעמת משהו?" וממש רחק אותי לעבר שולחנות התקירובות.
טעמת, ועוד איך.

יעקב ברזילי, ירושלים

שקל קטן, אבל טוב

עוד על השקל החדש (העולם הזה 2.10)

הקורא צור, שבהיע את דעתו על עליכותה של יחידת המטבע הלאומי החדש שלנו, צורק להלוטין. המטבע הזה הוא באמת נגסי, מצחיק. מגוחך ובסך הכל לא רק מביש אלא גם מיטרד. נוסף כחינו.
הכו, חכו עד שתאבדו, כמוני, ביום אחד חמישה שקלים חדשים בודדים, שהתחלקו להם מתוך פתחי ארנקי (ואלה היו, בכל זאת, שלושה רולארים פלוס שהלכו להם סתם ככה).

אבל מה? הקורא צור לא רייק. הקוטר של השקל החדש איננו סנטימטר אחד. הקוטר הוא 17 מילימטר, וזה כבר נותן חומר למחשבה. אולי זה נקבע כך בהשראת מי שהיה יו"ר הוועדה המייעצת לבנק-ישראל שהוא, כידוע, יהודי חרדי מאוד. ויהודים חרדים מאמינים

* מאחורי: אלוף-מישנה יוסי כרמל שלי- שו דאז של נשיא המדינה, כיום סגן נשיא אוניברסיטת תל-אביב.

העולם הזה: שבועון החדשות הישראלי ♦ המערכת והמינהלה: תל-אביב, רחוב גורדון 3, טל. 03-232262/136 ♦ העורך הראשי: אורי אבנרי ♦ עורך-מישנה: דוב איתן ♦ עורך תבנית: יוסי שנון ♦ עורך-כיתוב: גזר א נוימן ♦ צלמי מערכת: ציון צפריר, ענת סרגוסמי ♦ עורך דפוס: יפתח שביט ♦ ראש המינהלה: אברהם סיטון ♦ מחלקת המודעות: רפי זכרונז ♦ המודל: "העולם הזה" בע"מ ♦ הדפסה: הדפוס החדש בע"מ, תל-אביב ♦ הפצה: גר"ב בע"מ, תל-אביב

בשבועות האחרונים, כאשר המאבק הגיע שוב לאחד משיאי המכוערים וההרסניים.

איזון בלתי-מאוזן?

זה לא קל. לא מבחינה ריגשית, ולא מבחינה מעשית.
בבית-משוגעים, האדם השפוי הוא בלתי-נור" מלי. בקהל שכולו היסטרי, אדם השומר על קור" רוחו נראה כמטורף.
ומבחינה עיתונאית: כאשר כל כלי-התיק שורת מצטרפים לאורגיה של רגשות, מי שמציג תמונה מאתנת נראה בעצמו כבלתי-מאוזן.
שמעתי הרבה הערות-ביקורת, גם מפי ידידים, המצריכים בדרך כלל את עבודת השבועון הזה. למשל: "למה אתם צריכים תמיד לנסות להביע את הצד השני?"

על כך קל לענות. תפקידו של עיתון הוא להביץ את כל הצדדים, כדי לרדת אל שורש הבעיות ולהציג תמונה סבירה. "להביץ" אין פירושו "לסלוח". להביץ פירושו כפשוטו: להביץ מדוע משהו עושה משהו, מה המניעים המודעים והבלתי-מודעים של כל אחד מן הצדדים המשפ"י עים על המאורעות. מי שמוותר על כך אינו יכול לחשוב מחשבה הגיונית, לנתח את הדברים כהווייתם, להסיק מסקנות הגיוניות.

התרכות המודרנית מבוססת על ניתוח אובי ייקטיבי, המאפשר לאנשים להסיק מסקנות סבירות. תפקיד העיתון הוא לתאר את המציאות. הקורא יכול להסיק ממנה כל מסקנה הנראית לו, לכאן או לכאן, ואין העולם הזה בא להכתיב לו מסקנה זו או אחרת. (אני אישית מרשה לעצמי, כמאמרים החתומים עליי, להציע "מסקנות" מסוימות, אך אלה הם בגדר דיעה אישית בלבד.) אך לפני הסקת המסקנות, יש להביץ את המציאות על כל צדדיה.

שטיפת-מוח עצמית

אין דבר מסוכן יותר לעם כלשהו מאשר תהליך של שטיפת-מוח-עצמית. כלומר: בלהט היצרים מתרחק העם יותר ויותר מן המציאות, וחי בעולם דמיוני משלו. כאשר זה קורה, הראייה הכחבת של המציאות מולידה בהכרח מסקנות כוזבות. זה יכול להוביל לאסון — קודם כל לעם עצמו. בהיסטוריה היהודית זה קרה כמה פעמים. בדרך האחרון זה קרה פעמים רבות לאוייבנו דווקא.

אילו יותר העולם הזה נרגעים של התרג" שות עליונה על צלילות-דעתו ועל קור-דעתו, היתה זאת מעילה בתפקיד. אני מקווה שלמחרת היום מבינים זאת גם אותם הקוראים, שהתרגו פה ושם על ניתוח הדברים כעמורים אלה.
אנחנו עוסקים בניתוח עובדות, לפי מיטב מצפוננו והכנתנו. מי שחולק על הניתוח, מחנן להגיב על כך מעל עמודי השבועון. אין אנחנו עוסקים בתעמולה. אנחנו ממלאים תפקיד עיתון נאי והעיתון פתוח לכל תגובה הגיונית.

קו יא יקי,

ישראל נמצאת במצב של מילחמה. במיל-חמה יש מעשייאיכה ונהרגים אנשים. מעשי-האיכה יוצרים שינאה, כאשר רועמים התותחים. לא רב המוות שותקות, אלא גם ההגיון הקר.

כל זה נכון על אחת כמה וכמה במילחמה בין מדינה ובין עם שאין לו מדינה. כי במילחמה כזאת אין מתנגשים שני צבאות, השומרים על כללי-מישחק מקובלים, פחות או יותר. זה מול זה עומדים כוחות הכיטחון של המדינה מצד אחד, ואירגוני המחתרת (או אירגוני-הטרור) של הצד השני.

מילחמה כזאת היא תמיד הרבה יותר מכוערת, ואין נשמרים בה כללים כלשהם. הלוהמים אינם טייסים כמרים מצוחצחים, הממטירים פצצות מגובה רב על אויב בלתי-נראה, נהרגים אנשים מטוחו קרוב, והפטרטים מחרידים פי כמה.

מילחמה מסוג זה יוצרת רגשות עוד יותר לוהטים מאשר מילחמה רגילה. רגשות הועם, השינאה, התיעוב והנקם מצפים כל דיון הגיוני. מה תפקידו של עיתון במצב כזה?

קור-רוח בלב הסערה

כאשר לוחמים הרגשות, אין לציבור חשק וסבלנות לשמוע דברי-הגיון קרים. מי שמנסה לנתח את המאורעות בדם קר מחשיד את עצמו שאינו פטריטי, שאינו שותף לרגשות השינאה והועם של הכלל, שהוא פורש מן הצד כור.

במצב כזה יש לעיתון כמה אפשרויות: אפשר להשתתף בהילולא, להתחרות בעיתרי גים האחרים בקריאות-נקם ובכיטוייזעם, לרכוב על הגל הגואה של הרגשות הציבוריים. זה כדאי מבחינה כלכלית, וזה מוכר עיתונים. כל עיתון מיסחרי, שהקו שלו נקבע עליידי אנשי-עסקים, יבחר בקו זה. צהרונזי כל העולם שותפים לקו זה.

אפשר לשתוק, לעסוק בעניינים אחרים, לה ניה לעניינים הלוהטים, להמתין עד עבור זעם. כך עושים גם פוליטיקאים חכמים הנמנים בימים כתיקונם עם "מתנה-השלום". כאשר מתלהטים הרגשות הם יורדים למחתרת, מסתגרים בכותקר. גם אלופי הפטרסומת, ששם מתנסס מדי יום כראש הוועות לכלליהתיקשורת, נאלמים דום לכמה ימים או שבועות.

אפשר לגמגם. להגיד דבר והיפוכו, מצד אחד ומצד שני, מחד גיסא ומאידך גיסא. אפשר להגיד על פעולה ספולה ומטופשת, מוצרית מבחינה מוסרית אך מוטעית מבחינת העיתוי, וכיוצא באלה מליצות-אליכי.
אפשר להמשיך במילוי התפקיד העיתונאי והוארחה, גם בלב הסערה, מבלי להתחשב בסערת הרגשות. לנתח את המאורעות. להאיר את כל הצדדים שלהם, לחשוף את הבעיות ואת המגמות האמיתיות של כל הצדדים, להציג לקורא תמונה שפיה ומאוזנת.

העולם הזה נהג כך תמיד, והוא נהג כך גם